

Zielony Starter

Zielone Instytucje
Trójmiasta i Pomorza
2026

Celem Zielonego Startera jest inspirowanie i motywowanie instytucji działających w obszarze kultury, edukacji i nauki do podejmowania świadomych wyborów na rzecz zmniejszenia śladu środowiskowego ich działalności. Jest on odpowiedzią na powtarzające się często pytanie, od czego najlepiej zacząć zieloną transformację.

Po trzech latach działalności sieci Zielonych Instytucji Trójmiasta i Pomorza, opartej na wymianie dobrych praktyk i dyskusji na temat modelowania postaw przyjaznych środowisku, wiemy już, że najlepiej zacząć od rozwiązań prostych i szybkich w realizacji. Widoczne efekty mobilizują do realizacji kolejnych celów, z czasem coraz większych i bardziej znaczących.

Praktyki wymienione w dalszej części dokumentu zostały specjalnie dobrane tak, aby ich wdrożenie wiązało się z jak najmniejszym obciążeniem finansowym i czasowym oraz minimalnymi zmianami organizacyjnymi i infrastrukturalnymi.

Czas wdrożenia pojedynczej praktyki ze Startera wynosi mniej niż trzy miesiące, rekomendujemy jednak rozważne działanie metodą małych kroków. Lepiej skutecznie wprowadzić mniej nowych rozwiązań w kilku etapach niż obciążyć zespół zbyt dużą liczbą wymogów w krótkim czasie. Spróbuj zaplanować realizację celów inspirowanych Zielonym Starterem na okres 12 miesięcy.

Twoja instytucja nie musi wdrażać wszystkich proponowanych dobrych praktyk. Staraliśmy się, aby były one uniwersalne, czasem jednak należy wziąć pod uwagę indywidualne uwarunkowania. Jeżeli nie możesz wprowadzić którejś z proponowanych dobrych praktyk w formie opisanej w Zielonym Starterze, spróbuj odnaleźć w niej pomysł na postępowanie możliwe do przeprowadzenia w warunkach panujących w Twojej instytucji.

W realizacji celów zawartych w Zielonym Starterze i kształtowaniu postaw na rzecz bardziej zrównoważonej działalności instytucji chętnie pomogą Ci osoby z sieci Zielonych Instytucji Trójmiasta i Pomorza. Na ostatniej stronie tego dokumentu znajdziesz nasze dane kontaktowe. Twoja instytucja może też podpisać list intencyjny i oficjalnie dołączyć do sieci.

☞ Pod tym linkiem znajdziesz instrukcję, jak to zrobić:

https://bit.ly/ZITIP-list_intencyjny

Czym jest zielona instytucja?

Zielona instytucja kieruje się zasadami zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach funkcjonowania: działań wewnętrznych, działalności programowej skierowanej do publiczności i przy współpracy z partnerami i podwykonawcami.

Łączy działalność podstawową z odpowiedzialnością:

- ✓ środowiskową,
- ✓ społeczną,
- ✓ ekonomiczną,

czyli z trzema filarami zrównoważonego rozwoju.

Wdraża praktyki ograniczające negatywny wpływ swojej działalności na środowisko naturalne, wzmacniające integrację społeczną oraz wspierające równość i różnorodność, a także dba o swoją stabilność finansową, która pozwoli zachować ciągłość kultury dla przyszłych pokoleń.

Czym są Zielone Instytucje Trójmiasta i Pomorza?

Jesteśmy siecią lokalnych instytucji współpracujących na rzecz minimalizowania negatywnego wpływu naszej działalności na środowisko i poszerzania świadomości ekologicznej.

Nasza sieć działa od 2023 r., a w maju 2024 r. 21 instytucji podpisało list intencyjny dotyczący współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałania skutkom zmian klimatu oraz upowszechniania postaw proekologicznych wśród pracowników i publiczności.

W działania sieci włączone są osoby reprezentujące instytucje oraz organizacje działające w obszarze kultury, edukacji i nauki z Trójmiasta i regionu.

Czym jest Zielony Starter?

To lista praktyk zmniejszających ślad środowiskowy działalności instytucji, czyli jej wpływu na zużycie zasobów naturalnych, a także wzmacniających jej działania na rzecz równości społecznej oraz stabilności ekonomicznej.

Wymienione w Zielonym Starterze praktyki stanowią pierwszy krok ku zielonej transformacji instytucji dzięki prostym zmianom i możliwości szybkiego ich wdrożenia.

Praktyki obejmują wszystkie poziomy działalności instytucji, czyli działania merytoryczne, rozwiązania infrastrukturalne, świadomy dobór partnerów i wewnętrzne regulacje. Nie wyczerpują jednak tematu – są punktem wyjścia do wdrażania zmian oraz pogłębiania zakresu już prowadzonych działań oraz ewaluacji ich skuteczności.

Praktyki są przetestowane i rekomendowane przez instytucje zrzeszone w sieci Zielonych Instytucji Trójmiasta i Pomorza. Stanowią podsumowanie dwóch lat naszej pracy nad najlepszymi rozwiązaniami na rzecz zrównoważonego rozwoju. Będziemy rozszerzać i weryfikować tę listę wraz ze zdobywaniem nowych doświadczeń i postępami w opracowaniu tematu.

Praktyki są opisane według kategorii wskazanych przez sieć Zielonych Instytucji jako najistotniejsze dla zmniejszenia śladu środowiskowego działalności instytucji.

Każdej kategorii towarzyszy wyjaśnienie jej zgodności z zasadami i pojęciami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju:

✓ 5R

Reduce – Ogranicz

Reuse – Użyj ponownie

Recycle – Recykliczuj/Przetwarzaj

Refuse – Odmów

Rethink/Repurpose – Przemyśl/Zmień zastosowanie

✓ 5P

People – Ludzie

Planet – Planeta

Prosperity – Dobrobyt

Peace – Pokój i silne instytucje

Partnerships – Partnerstwa

✓ SDG

Sustainable Development Goals,

czyli 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ

<https://www.un.org.pl/>

Celem Zielonego Startera jest rozpowszechnienie i znormalizowanie dobrych postaw na rzecz bardziej zrównoważonej działalności instytucji. Każda zmiana w kierunku mniejszego śladu środowiskowego jest ważna i potrzebna!

Teraz Twoja kolej. Zaczynaj zieloną transformację w swojej instytucji już dziś!

**Zielony starter,
czyli podstawy
ekologicznych
zachowań
w Twojej
instytucji**

1. Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi i odpadami

Zadbaj o minimalizację produkcji odpadów i ich właściwą utylizację oraz o zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych i nieodnawialnych.

1. Zadbaj o przestrzeganie poprawności podziału na frakcje przy segregacji odpadów.

Zwróć uwagę na prawidłowe oznakowanie stacji do segregacji odpadów oraz ich rozmieszczenie sprzyjające przestrzeganiu zasad właściwej utylizacji – sprawdź, jakie regulacje obowiązują w Twojej miejscowości/ gminie. Korzystaj z ogólnodostępnych informacji i baz danych wyjaśniających zasady selektywnej zbiórki odpadów. Zorganizuj szkolenie dla zespołu z zakresu segregacji odpadów.

2. Zastąp bielone ręczniki papierowe i papier toaletowy produktami wykonanymi z recyklatu.

Bielenie papieru używanego do celów sanitarnych wymaga zużycia znacznej ilości wody i chemikaliów.

3. Ogranicz korzystanie z wody w plastikowych butelkach i baniakach.

Zapewnij uczestnikom wydarzeń i spotkań wodę w karafkach.

Zachęcaj do korzystania z wielorazowych butelek na wodę i zdrojów.

Ograniczysz w ten sposób nie tylko ilość odpadów, ale też zużycie wody i prądu na cele produkcji.

4. Zadbaj o bioróżnorodność terenów zielonych wokół siedziby Twojej instytucji przez ograniczenie koszenia trawy i grabienia liści tylko do traktów komunikacyjnych.

Ogranicz stosowanie środków chemicznych na terenach zielonych.

✓ 5R

Reduce – Ogranicz

Refuse – Odmów

Recycle – Recykliczuj/Przetwarzaj

Rethink – Przemyśl

✓ 5P

Planet – Planeta

✓ SDG

6 – Czysta woda i warunki sanitarne

12 – Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

13 – Działania w dziedzinie klimatu

14 – Życie pod wodą

15 – Życie na lądzie

2. Zrównoważona codziennosc biurowa

Wprowadz rozwiązania zmniejszajàce zużycie energii i odpowiedzialnie korzystaj z dostępných zasobów.

1. Wyłączaj ekran i światło, kiedy opuszczasz stanowisko pracy.

W przypadku wymiany oświetlenia sięgaj po rozwiązania i urządzenia energooszczędne.

2. Przy wymianie urządzeń elektrycznych wybieraj sprzęty energooszczędne, o wysokiej klasie energetycznej.

Dbaj o serwisowanie i konserwację urządzeń, aby wydłużyć czas ich sprawności. Naprawiaj drobne usterki zamiast wymieniać urządzenie na nowe. Przemysł redukcję liczby drobnych indywidualnych urządzeń elektrycznych użytkowanych w Twojej instytucji, np. czajników lub drukarek, na rzecz sprzętów współdzielonych. Ograniczysz w ten sposób m.in. liczbę elektrośmieci i zużycie energii.

3. Zamiast kupować nowe sprzęty i/lub urządzenia sprawdź możliwości ich wynajęcia lub nabycia „z drugiej ręki” (np. towarów poleasingowych).

Jeżeli musisz nabyć nowe urządzenie, zadbaj o przedłużenie okresu jego gwarancji i sprawdź możliwości naprawy. Nie kupuj sprzętów, których naprawa nie będzie możliwa (np. z braku części przy starszych typach urządzeń czy braku dedykowanych serwisów naprawczych).

4. Stosuj zielone rozwiązania w zakresie IT.

Zastąp rozbudowaną stopkę mailową wersją monochromatyczną, bez grafik i hiperlinków. Zamiast załączników do wiadomości mailowych wysyłaj linki do plików na dyskach dzielonych. Elementy graficzne i załączniki znacznie zwiększają ślad węglowy wysyłanych wiadomości. Regularnie sprzątaj dysk: usuwaj pliki, których już nie potrzebujesz, lub archiwizuj je na nośnikach zewnętrznych.

5. Zachęcaj publiczność wirtualnych wydarzeń do wyłączania kamer.

Ogranicz stosowanie materiałów wideo i flash w mediach społecznościowych. Zredukuj czas streamingu wydarzeń lub zrezygnuj z transmisji. Ogranicz stosowanie multimediiów podczas wydarzeń i wystaw. Wszystkie wymienione formy aktywności multimedialnej są dużym obciążeniem dla środowiska, zwiększają zużycie energii i ślad węglowy instytucji.

6. Zadbaj o ekologiczny format dokumentów drukowanych i cyfrowych.

Nie drukuj materiałów, które nie wymagają oficjalnej formy papierowej. Dokumenty wymagające formy papierowej drukuj dwustronnie w czerni i bieli, na papierze z recyklingu lub z certyfikatem ekologicznym. Stosuj mniejszy rozmiar czcionki i węższe marginesy w dokumentach roboczych i pomocniczych – przygotowuj je w formacie oszczędzającym papier, ale umożliwiającym niezwłocznie dostosowanie oraz udostępnienie w formacie zgodnym z potrzebami odbiorcy. Wersje elektroniczne twórz w sposób umożliwiający odczyt przez czytniki ekranu oraz ich szybkie dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Ogranicz liczbę slajdów w prezentacjach cyfrowych i stosowanie wielobarwnych szablonów graficznych.

✓ 5R

Rethink/Repurpose – Przemysł/Zmień zastosowanie

Reduce – Ogranicz

Reuse – Użyj ponownie

Refuse – Odmów

✓ 5P

Planet – Planeta

Prosperity – Dobrobyt

✓ SDG

7 – Czysta i dostępna energia

9 – Innowacyjność, Przemysł, Infrastruktura

10 – Mniej nierówności

11 – Zrównoważone miasta i społeczności

12 – Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

13 – Działania w dziedzinie klimatu

3. Zrównoważona organizacja wydarzeń i wystaw

Ogranicz produkcję materialną i niematerialną związaną z realizacją programu Twojej instytucji. Eliminuj rozwiązania jednorazowe i dąż do cyrkularności materiałów.

1. Zrezygnuj z promocyjnych druków ulotnych i jednorazowych druków na wystawach/wydarzeniach (np. jako elementu ekspozycji lub scenografii).

Programy wydarzeń drukuj w czerni i bieli oraz na życzenie uczestników. Zorganizuj stanowisko zbiórki zużytych materiałów drukowanych po wydarzeniu w celu poddania ich recyklingowi.

2. Zrezygnuj z masowo produkowanych gadżetów reklamowych niskiej jakości.

Przemyśl kwestię zwyczajowych prezentów dla prelegentów, np. kwiatów, aby ograniczyć ilość odpadów i zużycie zasobów.

3. Podczas wydarzeń i prezentacji zacznij stosować cyrkularne systemy ekspozycyjne, czyli trwałe, modułowe stelaże/ekspozytory wielokrotnego użytku.

Konieczne konstrukcje wykonuj z materiałów możliwych do wtórnego zastosowania lub pozyskanych „z drugiej ręki”.

4. Ogranicz tworzenie okazjonalnej identyfikacji wydarzeń.

Wprowadź wielorazowe, uniwersalne rozwiązania identyfikacji wydarzeń (np. poligrafia bez dat dziennych i podtytułów).

5. Ogranicz zakup materiałów/sprzętów związanych z organizacją wydarzeń.

Przed wydarzeniem przejrzyj zasoby Twojej instytucji i zaplanuj ich wykorzystanie przy realizacji wydarzenia. Kupuj tylko produkty, które już na etapie zakupu mają zaplanowane zastosowanie po wystawie/wydarzeniu. Poszukaj możliwości wypożyczenia sprzętów lub materiałów, które nie będą potrzebne po zakończeniu wydarzenia.

6. Zadbaj o zrównoważone rozwiązania cateringowe.

Zapewnij opcje bezmięsne. Zadbaj, by poczęstunki oparte były na lokalnych i sezonowych produktach i/lub współpracuj z dostawcami spełniającymi te warunki. Zaplanuj poczęstunek w odpowiedniej ilości, aby ograniczyć marnowanie żywności. Zapewnij wielorazowe naczynia i/lub opakowania na nadmiarowe porcje. Współpracuj z firmami cateringowymi, które stosują zasady zrównoważonego cateringu, ograniczają użycie plastiku i korzystają z programów dzielenia się nadmiarowymi produktami żywnościowymi.

7. Przemyśl liczbę organizowanych w Twojej instytucji wystaw i wydarzeń.

Wydłuż trwanie ekspozycji czasowych – mniej zmian ekspozycji oznacza mniejsze zużycie materiałów i energii, pozwala lepiej zaplanować transporty i czas pracy zaangażowanych osób. Połącz wydarzenia o podobnej tematyce. Współpracuj z innymi instytucjami przy realizacji programu i konsultuj z nimi tematy działań, aby uniknąć dublowania podejmowanej problematyki. Zrezygnuj z postrzegania liczby wydarzeń i ich uczestników jako wskaźnika sukcesu Twojej instytucji – postaw na przemyślaną, uważną i odpowiedzialną pracę wysokiej jakości.

✓ 5R

Reduce – Ogranicz

Recycle – Recykliczuj/Przetwarzaj

Rethink/Repurpose – Przemyśl/Zmień zastosowanie

Reuse – Użyj ponownie

Refuse – Odmów

✓ 5P

People – Ludzie

Planet – Planeta

✓ SDG

2 – Zero głodu

3 – Dobre zdrowie i jakość życia

12 – Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

14 – Życie pod wodą

15 – Życie na lądzie

4. Zrównoważone partnerstwa i współpraca

Wspieraj współpracę z lokalnymi wykonawcami usług. Wybieraj partnerów i podwykonawców, którzy dbają o ograniczenie śladu środowiskowego swojej działalności i podzielają wartości proekologiczne praktykowane w Twojej instytucji.

- 1. Korzystaj z usług i produktów dostępnych najbliżej lokalizacji Twojej instytucji – krótkie łańcuchy dostaw zmniejszają ślad węglowy prowadzonych działań, a wybór sąsiedzkiej współpracy wzmacnia lokalną ekonomię.**
- 2. Współpracuj z innymi instytucjami w pobliżu Twojej placówki w zakresie dzielenia przestrzeni (np. w celu organizacji wydarzeń) czy korzystania z zasobów.**
Zachęcaj partnerów do współdzielenia zasobów i korzystania z możliwości Twojej instytucji w tym zakresie.
- 3. Przy realizacji drobnych usług niewymagających postępowania przetargowego współpracuj z lokalnymi podwykonawcami.**
- 4. W przypadku postępowań przetargowych wyznacz priorytety kryteriów środowiskowych i konieczności przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju przy realizacji przedmiotu przetargu.**

5. Zastąp komercyjne usługi współpracą z podmiotami ekonomii społecznej.

Przy realizacji programu Twojej instytucji współpracuj z wolontariuszami i/lub fundacjami wspierającymi rozwój zawodowy i integrację społeczną. Wzmocnisz w ten sposób równość szans i wspomogiesz sytuację ekonomiczną osób z grup wrażliwych.

6. Znajdź sojuszników do spraw działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w jednostce organizacyjnej, której podlega Twoja instytucja.

Współpracuj z innymi instytucjami kultury w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami na rzecz zrównoważonej działalności.

✓ 5R

Reuse – Użyj ponownie

Rethink – Przemyśl

✓ 5P

People – Ludzie

Planet – Planeta

Prosperity – Dobrobyt

Partnerships – Partnerstwa

✓ SDG

1 – Koniec z ubóstwem

8 – Wzrost gospodarczy i godna praca

10 – Mniej nierówności

11 – Zrównoważone miasta i społeczności

12 – Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

16 – Pokój i silne instytucje

17 – Partnerstwa na rzecz realizacji celów

5. Zrównoważony transport

Wprowadź strategie transportowe minimalizujące emisje CO₂ oraz zwiększające efektywność korzystania z dostępnych zasobów technologicznych i energetycznych.

1. Ogranicz liczbę przejazdów i transportów przez redukcję liczby wydarzeń i/lub skali ich realizacji.

Ogranicz organizację wydarzeń wymagających transportu lotniczego (uczestników, realizatorów, produktów). Przeloty odpowiadają za ogromny procent emisji CO₂ z transportu.

2. Poświęć czas na dobre zaplanowanie wydarzenia, w tym transportu ludzi i produktów potrzebnych do jego realizacji.

Dłuższe planowanie tworzy przestrzeń do opracowania optymalnych rozwiązań.

3. Dobrze planuj przebieg koniecznych transportów.

Łącz destynacje leżące na jednej trasie. Dąż do eliminacji „pustych przebiegów”.

4. Zachęcaj uczestników wydarzeń do korzystania z transportu miejskiego lub indywidualnego/bezemisyjnego (np. rower) podczas dojazdów do Twojej instytucji.

Promując wydarzenia, podawaj dokładne informacje o możliwościach dojazdu komunikacją publiczną, najbliższych stacjach rowerów współdzielonych i parkingach rowerowych.

✓ 5R

Reduce – Ogranicz

Rethink – Przemyśl

✓ 5P

People – Ludzie

Planet – Planeta

✓ SDG

3 – Dobre zdrowie i jakość życia

11 – Zrównoważone miasta i społeczności

12 – Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

13 – Działania w dziedzinie klimatu

6. Edukacja proekologiczna i zwiększanie świadomości śladu środowiskowego

Wprowadź zagadnienia dotyczące zmian klimatu, zrównoważonej konsumpcji oraz przeciwdziałaniu ubóstwu do działalności programowej Twojej instytucji. Propaguj postawy sprzyjające realizacji celów zrównoważonego rozwoju wśród współpracowników i publiczności.

1. Informuj o wprowadzonych rozwiązaniach proekologicznych w Twojej instytucji, np. za pośrednictwem mediów społecznościowych.

Komunikuj zastosowane zrównoważone rozwiązania w przestrzeni wydarzenia, którego te rozwiązania dotyczą (np. „wydarzenie bez plastiku”/„ta wystawa powstała z materiałów cyrkularnych”).

2. Realizuj wydarzenia poświęcone tematyce ekologicznej.

Podkreślaj wątki dotyczące zrównoważonego rozwoju w działalności skierowanej do publiczności. Nawiązuj do lokalnych warunków naturalnych, zjawisk przyrodniczych i bioróżnorodności, a także do problemów społecznych w Twoim sąsiedztwie.

3. Zorganizuj w Twojej instytucji „Zielony Zespół”, złożony z pracowników reprezentujących różne działy, który będzie pracował na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej instytucji i wdrażania zrównoważonych rozwiązań.

4. Wprowadź tematykę zrównoważonego rozwoju w agendzie spotkań zespołowych i do harmonogramu szkoleń pracowniczych.

Organizuj wizyty studyjne w innych zielonych instytucjach i/lub placówkach związanych bezpośrednio z aktywnością na rzecz zapobiegania skutkom zmian klimatu.

5. Zadbaj o „zielony onboarding” nowo przyjętych pracowników: informuj o praktykach proekologicznych przestrzeganych w Twojej instytucji, tłumacz wątpliwości, zachęcaj do dzielenia się pomysłami, jakie jeszcze rozwiązania można wprowadzić lub jak udoskonalić istniejące.

✓ 5R

Rethink – Przemysł

✓ 5P

People – Ludzie

Planet – Planeta

Peace – Pokój i silne instytucje

Partnerships – Partnerstwa

✓ SDG

4 – Dobra jakość edukacji

13 – Działania w dziedzinie klimatu

16 – Pokój i silne instytucje

17 – Partnerstwa na rzecz realizacji celów

Zielone Instytucje Trójmiasta i Pomorza – dane kontaktowe

Napisz do nas na Facebooku – dołącz do grupy
Zielonych Instytucji Trójmiasta i Pomorza
www.facebook.com/groups/zieloneinstytucje/

Osoby koordynujące:

✓ **Tomasz Kośmider**

Centrum Designu / Pomorski Park Naukowo-Technologiczny Gdynia
t.kosmider@ppnt.pl

✓ **Dorota Powirska**

Muzeum Gdańska, d.powirska@muzeumgdansk.pl

✓ **Bartosz Rief**

Europejskie Centrum Solidarności, b.rief@ecs.gda.pl

✓ **Anna Sowa**

Centrum Nauki Experyment, a.sowa@experyment.gdynia.pl

✓ **Marta Szadowiak**

Nadbałtyckie Centrum Kultury, marta.szadowiak@nck.org.pl